

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Kolizní úprava mimosmluvních závazků - Řím II

Počínaje 11. lednem 2009 [1] je na území Evropského společenství (dále jen „ES“) použitelné nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy, tzv. Řím II (dále také „Nařízení“ nebo „Řím II“). Cílem tohoto článku je přiblížit základní principy a pravidla tohoto nařízení.

Trocha historie

ES byla primárně založena za účelem ekonomické integrace evropských států. Přes nesporné pozitivní projevy ekonomické integrace však s sebou tato integrace přinesla i vyšší počet soudních sporů s cizím prvkem[1]. Pravomoci ES však v této oblasti nebyly v té době založeny. Touto problematikou se zabýval pouze čl. 220 Smlouvy o založení ES (dnes čl. 293) (dále jen „SES“), dle kterého členské státy „v případě potřeby zahájí vzájemná jednání s cílem zjednodušit formality uznávání a výkonu soudních rozhodnutí“. V souladu s uvedeným článkem SES byla přijata tzv. Bruselská úmluva (Úmluva o pravomoci soudů a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanskoprávních a obchodních z roku 1968). Přijetí úmluvy bylo nesporným pokrokem v této oblasti [2], ovšem podoba mezinárodní smlouvy nebyla v tomto směru tak výhodná [3].

V oblasti mezinárodního práva soukromého pak zásadní zlom představovala Amsterodamská smlouva [4], která pozměnila SES, a jejímž cílem bylo vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti. Amsterodamská smlouva pozměnila SES především v tom směru, že do SES byla vložena nová hlava III (dnes IV) nazvaná Vízová, azylová a přistěhovalecká politika a jiné politiky týkající se volného pohybu osob. Důležitým se stal zejména čl. 65, který zavedl rámec justiční spolupráce v civilních věcech, přičemž založil pravomoc vydávat normy sekundárního práva i v této oblasti.

Přijetí právního nástroje v souladu s čl. 65 SES v oblasti práva rozhodného pro mimosmluvní závazkové vztahy bylo poprvé výslovně obsaženo v Akčním plánu přijatém na komunitární úrovni ve Vídni v roce 1998 a dále potvrzeno v Haagském programu, přijatém Evropskou radou dne 5. listopadu 2004. Výsledkem bylo právě nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy.

Působnost

Předem tohoto článku je nutné zdůraznit, že Nařízení se vztahuje pouze na mimosmluvní závazkové vztahy občanského a obchodního práva v případě kolize právních řádů. Nařízení se nevztahuje především na věci daňové, celní či správní a na odpovědnost státu za jednání a opomenutí při výkonu státní moci.[5]

Co se týká územní působnosti, Nařízení je přímo použitelné ve všech státech ES kromě Dánska.[6]

Základní principy Nařízení

Základní principy jsou obsaženy již v samotné preambuli Nařízení, která stanovuje, že obecným pravidlem Řím II by měla být zásada *lex loci damni* uvedená v čl. 4 odst. 1 Nařízení. Podle této zásady by v případě civilního deliktu měl být pro mimosmluvní závazkové vztahy [7] rozhodný právní řád té země, kde přímá škoda vznikla. V tomto smyslu tedy nebude brán zřetel k právu země, resp. zemí, ve kterých by se mohly projevit nepřímé následky této skutečnosti.

V souladu s preambulí je vytvoření výše uvedeného jednotného pravidla nezbytné jednak pro posílení předvídatelnosti soudních rozhodnutí, a dále pro zajištění přiměřené rovnováhy mezi zájmy osoby, vůči které je vznášen nárok na náhradu škody, a zájmy poškozeného.

Zásada *lex loci damni* představuje obecné kolizní pravidlo, ze kterého jsou stanoveny výjimky. Ustanovení čl. 4 odst. 2 Nařízení zavádí zvláštní vztah, mají-li strany (tedy osoba, vůči které je vznášen nárok na náhradu škody, a poškození) obvyklé bydliště ve stejné zemi v okamžiku vzniku škody. V takovém případě se použije právo této země.

Jakousi „únikovou doložku“ pak představuje ustanovení čl. 4 odst. 3 Nařízení. Vyplývá-li ze všech okolností případu, že je civilní delikt zjevně úžeji spojen s jinou zemí, než je země uvedená v odst. 1, resp. 2, použije se právo této jiné země.

Rozhodné právo určené v souladu s Nařízením se přitom použije bez ohledu na to, zda se jedná o právo členského státu ES či nikoli a dále bez ohledu na povahu soudu, který se sporem zabývá.

Pouze pro úplnost je zapotřebí uvést, že nařízení dále ve svých člancích 5 až 9 stanoví speciální kolizní normy, které upravují specifické mimosmluvní závazky. Jedná se o (i) odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku, (ii) nekalou soutěž a jednání omezující volnou hospodářskou soutěž, (iii) škodu na životním prostředí, (iv) porušení práv duševního vlastnictví, a dále (v) protestní akce v kolektivním vyjednávání. Nařízení přitom nedopadá pouze na mimosmluvní závazky vznikající z civilních deliktů, ale také na kvasidelikty, tedy (i) bezdůvodné obohacení, (ii) jednatelství bez příkazu, a konečně (iii) předsmmluvní odpovědnost. Blíže k jednotlivým institutům viz Nařízení.

Volba práva

V souladu s článkem 14 Nařízení si strany mohou zvolit právo, kterým se bude jejich mimosmluvní závazkový vztah řídit. Uvedená konstrukce je přitom z hlediska kolizního práva pro mimosmluvní závazkové vztahy neobvyklá. Do Nařízení však byla vložena v zájmu respektování zásady autonomie stran a posílení právní jistoty.

Volbu práva mohou strany učinit buď (i) dohodou, uzavřenou poté, co došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody, nebo (ii) dohodou svobodně sjednanou před tím, než došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody, a to v případě, že všichni účastníci jednají v rámci své podnikatelské činnosti. Volba práva přitom musí být výslovně vyjádřena nebo musí s dostatečnou určitostí vyplývat z okolností případu.

Jak vyplývá z výše uvedeného, je autonomie vůle stran, mezi nimiž je buď jediný nepodnikatel, významně omezena oproti autonomii vůle stran, kdy jsou všichni účastníci podnikateli [8]. Toto omezení je zdůvodňováno zájmem na ochraně slabší strany - tedy nepodnikatele.

Volba práva, jak je uvedena v čl. 14 Nařízení, je dále omezena ustanoveními odst. 2 a 3. Dle ustanovení čl. 14 odst. 2 Nařízení nesmí být volbou práva dotčeno použití kogentních ustanovení práva té země, v níž se nacházejí všechny významné prvky, a to za předpokladu, že stranami nebylo zvoleno právo této země. Ustanovení čl. 14 odst. 3 Nařízení upravuje obdobnou situaci, která se ovšem váže k právu členského státu ES.

Výhrada veřejného pořádku a imperativní ustanovení

Obecně platí, že z důvodu veřejného zájmu mohou soudy členských států za výjimečných okolností použít výhradu veřejného pořádku (tzv. pasivní veřejný pořádek) a imperativní ustanovení (tzv. aktivní veřejný pořádek). Veřejný pořádek patří mezi tzv. neurčité pojmy, ačkoli s ním pracuje řada právních norem, není v žádné z nich přesně definován. Zpravidla se jím ovšem rozumí zajištění ochrany základních principů a hodnot [9] právního řádu místa soudu v případě, kdy vznikne povinnost aplikovat na konkrétní případ zahraniční právní řád na základě vlastní kolizní normy.

Pasivní veřejný pořádek je upraven v čl. 26 Nařízení, dle kterého může být použití některého ustanovení práva kterékoli země určeného na základě Nařízení odmítnuto pouze v případě, že by bylo zjevně neslučitelné s veřejným pořádkem místa soudu. Za takovou zjevnou neslučitelnost by byl zcela jistě považován případ, kdy by bylo v důsledku uplatnění práva určeného podle Nařízení uloženo nekompensační odškodnění exemplární nebo represivní povahy v mimořádné výši, a to v závislosti na okolnostech případu a právním řádu státu soudu, který se sporem zabývá.

Aktivní veřejný pořádek je upraven v čl. 16 Nařízení, dle kterého není Nařízením dotčeno použití imperativních ustanovení práva země, v níž má soud sídlo, bez ohledu na právo, které by se na mimosmluvní závazkový vztah jinak použilo.

Závěrem

Předmětem Nařízení je především stanovení jednotných pravidel určení rozhodného práva v případě mimosmluvních závazkových vztahů. Smyslem je posílení předvídatelnosti soudních rozhodnutí a zajištění přiměřené rovnováhy mezi zájmy osoby, vůči které je vznášen nárok na náhradu škody, a zájmy poškozeného. Požadavek právní jistoty a potřeba spravedlivého posouzení jednotlivých případů jsou přitom základními prvky v oblasti spravedlnosti. Nařízení tedy stanovuje hraniční určovatele nejvhodnější pro dosažení těchto cílů. Stanovuje jednak obecné pravidlo, ale zároveň i zvláštní pravidla pro specifické případy a dále i tzv. „únikové doložky“, které umožňují odchýlení se od těchto pravidel, je-li ze všech okolností případu zřejmé, že je civilní delikt zjevně úžeji spojen s jinou zemí. Nařízení tak vytváří pružný rámec kolizních norem, k jednotlivým případům je tak možno přistupovat odpovídajícím způsobem dle konkrétních podmínek.

JUDr. Denisa Šlemarová, MBA

Klíčová slova

Aktivní

veřejný pořádek Imperativní ustanovení

Amsterodamská úmluva

Smlouva, která pozměnila SES, a jejímž cílem bylo vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti

Bruselská úmluva

Úmluva o pravomoci soudů a uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanskoprávních a obchodních z roku 1968

Imperativní ustanovení

Nařízením dotčeno použití imperativních ustanovení práva země, v níž má soud sídlo, bez ohledu na právo, které by se na mimosmluvní závazkový vztah jinak použilo

Lex loci damni

Zásada, podle které by v případě civilního deliktu měl být pro mimosmluvní závazkové vztahy rozhodný právní řád té země, kde přímá škoda vznikla

Nařízení

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy

Pasivní veřejný pořádek

Výhrada veřejného pořádku

SES

Smlouva o založení Evropského společenství

Volba práva

Ve smyslu Nařízení znamená, že si strany mohou zvolit právo, kterým se bude jejich mimosmluvní závazkový vztah řídit

Výhrada veřejného

Zásada, dle které může být použití některého ustanovení práva pořádku kterékoli země určeného na základě Nařízení odmítnuto pouze v případě, že by bylo zjevně neslučitelné s veřejným pořádkem místa soudu

Poznámky:

[1] Kromě článku 29, který je použitelný od 11. července 2008.

[2] Volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu významným způsobem zasáhl především do soukromoprávní sféry.

[3] Podoba mezinárodní smlouvy s sebou přinášela nutnost její ratifikace ze strany přistupujících států, přičemž při těchto ratifikacích často docházelo k novelizacím Bruselské úmluvy, které musely ratifikovat i stávající členské státy. Proto se stávalo, že v jednom časovém okamžiku platily ve vztahu k různým státům různé verze Bruselské úmluvy.

[4] Tato smlouva byla podepsána dne 2. října 1997, v platnost vstoupila dne 1. května 1999.

[5] Další negativní vymezení působnosti Nařízení je uvedeno v čl. 1 odst. 2 a 3 Nařízení.

[6] Velká Británie, Irsko a Dánsko nejsou vázány hlavou IV Smlouvy o založení ES, která se týká Vízové, azylové a přistěhovalecké politiky a jiných politik týkajících se volného pohybu, a která základem i pro Řím II.

[7] Vzhledem k tomu, že se pojem mimosmluvního závazkového vztahu liší, je třeba pro účely nařízení tento pojem vykládat jako samostatný právní pojem, přičemž k jeho výkladu je oprávněn Evropský soudní dvůr. V souladu s čl. 2 ods. 1 je pak výslovně stanoveno, že škoda (pro účely nařízení) zahrnuje jakékoli následky civilního deliktu, bezdůvodné obohacení, jednatelství bez příkazu nebo předsmluvního jednání.

[8] V případě, že byt jednou ze stran bude nepodnikatel, je možné uzavřít dohodu o volbě práva pouze následně, tedy poté, co došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody. Dohoda uzavřená mezi uvedenými stranami před tím, než došlo ke skutečnosti, jež vedla ke vzniku škody, by byla od počátku absolutně neplatná.

[9] Mezi tyto základní hodnoty se řadí zejména hodnoty právní, ekonomické, politické a morální. Blíže k institutu veřejného pořádku viz Kapitán, Z., Teorie veřejného pořádku a kritéria jeho použití, Časopis pro právní vědu a praxi, Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2004, č. 4, str. 302 a násl.; Rozehnalová, N., Týč, V., Evropský justiční prostor v civilních otázkách, Masarykova univerzita Brno, 2003.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Evropská unie mění pravidla plateb: více odpovědnosti, intenzivnější zpracování dat, více kontrol](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Odpovědnost zaměstnavatele a zaměstnance v souvislosti s využitím umělé inteligence](#)
- [Nový návrh zákona o platformové práci - 2. díl: Redefinice závislé práce](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [JIRÍ HARNACH - VEŘEJNÉ ZAKÁZKY LIVE! - ČERVEN 2026](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)